

STRATEGIJA ZA UNAPREĐENJE INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA
ROMSKE I DRUGE MARGINALIZOVANE DECE
U OPŠTINI NOVI BEOGRAD

ZA PERIOD 2010–2014. godine

SADRŽAJ:

1. PREDGOVOR
2. UVOD
3. PRAVNA OSNOVA ZA DEFINISANJE STRATEGIJE
4. GRADSKA OPŠTINA NOVI BEOGRAD
5. ANALIZA POLOŽAJA ROMSKE POPULACIJE U OBLASTI
OBRAZOVANJA – analiza situacije u opštini Novi Beograd
 - Romi u opštini Novi Beograd
 - Obuhvat romske dece predškolskim ustanovama
 - Obuhvat romske dece osnovnoškolskim obrazovanjem
6. ANALIZA SOCIJALNOG STATUSA
7. ANALIZA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE
8. DEFINICIJA PROBLEMA
9. CILJEVI STRATEGIJE ZA UNAPREĐENJE INKLUZIVNOG
OBRAZOVANJA ROMSKE DECE U OPŠTINI NOVI BEOGRAD
10. KORIŠĆENI IZVORI PODATAKA
11. PRILOZI
 - Protokol o saradnji između GO Novi Beograd i „Save the children” UK program za Srbiju
 - Odluka o formiranju Saveta za inkluzivno obrazovanje u GO Novi Beograd
 - Akcioni plan za inkluzivno obrazovanje romske dece u GO Novi Beograd za period 2010–2014. godine

1. PREDGOVOR

U oktobru 2008. godine GO Novi Beograd je zaključila **Sporazum o razumevanju i saradnji** sa međunarodnom organizacijom „Save the children” UK program za Srbiju, koji se odnosi na projekat „**Inkluzivno obrazovanje romske i druge marginalizovane dece u opštini Novi Beograd**”.

Sporazum je sačinjen sa ciljem da se razvije zajedničko zalaganje opštine Novi Beograd i SCUK na poboljšanju pristupa i kvaliteta obrazovanja romske dece.

Specifični cilj sporazuma je razvoj inkluzivnog obrazovanja kao opšteg modela koji pruža mogućnosti da se zadovolje obrazovne potrebe sve dece.

Sporazum je usklađen sa Nacionalnom strategijom obrazovanja u Srbiji 2005–2010. godine i Jedinstvenim akcionim planom za unapređivanje obrazovanja Roma u Srbiji, proisteklim iz „**Dekade Roma 2005–2015. godine**”. Sporazumom su definisane zajedničke vrednosti i oblasti zajedničkog rada i saradnje, kao i načini saradnje. U cilju obezbeđivanja kontinuirane podrške inkluzivnom obrazovanju romske i druge marginalizovane dece, u opštini Novi Beograd formiran je **Savet za podršku inkluzivnom obrazovanju**. Aktivnosti ovog tima u početnoj fazi rada podrazumevaju:

- Analizu postojeće situacije u oblasti prava na obrazovanje romske dece u opštini;
- Definisane probleme i prepreke uključivanju u redovni obrazovni sistem koje stoje pred romskom decom i njihovim porodicama;
- Razvoj i usvajanje dokumenata:
 - **Strategija inkluzivnog obrazovanja romske i druge marginalizovane dece u opštini Novi Beograd**
 - **Akcioni plan za unapređivanje obrazovanja romske i druge marginalizovane dece u opštini Novi Beograd**
- Koordinaciju i praćenje sprovođenja i primenjivanja usvojenih dokumenata u opštini u narednom periodu;
- Koordinaciju rada i podršku efikasnom povezivanju postojećih ustanova, institucija i službi u funkciji zaštite i brige o deci i njihovim porodicama na nivou opštine;

Savet za podršku inkluzivnom obrazovanju je formirao Radnu grupu za istraživanje stanja i izradu baze podataka romske i druge dece u opštini Novi Beograd koja nisu uključena u redovni obrazovni sistem. Baza podataka dobijena u inicijalnoj fazi rada poslužila je kao polazna osnova za analizu stanja i izradu relevantnih dokumenata.

Strategija inkluzivnog obrazovanja romske i druge marginalizovane dece u opštini Novi Beograd i Akcioni plan za unapređivanje obrazovanja romske i druge marginalizovane dece u opštini Novi Beograd su razvojni dokumenti. Kao takvi, oni obavezuju sve lokalne partnere na konstantno praćenje stanja, evaluaciju postignutih rezultata i postepeno proširivanje aktivnosti na ostalu decu, pripadnike marginalizovane populacije koji u ovoj fazi projekta nisu dovoljno istraženi i obuhvaćeni.

2. UVOD

Sveobuhvatna reforma društva u Srbiji podrazumeva primenu međunarodnih i domaćih zakona i dokumenata koji obavezuju na poštovanje osnovnih ljudskih prava, u skladu sa vrednostima i principima demokratskog društva. Poseban značaj je dat zaštiti dece i ostvarivanju njihovih prava, zasnovanih pre svega na Konvenciji UN o pravima deteta, Ustavu Srbije iz 2006. godine i Nacionalnom planu akcije za decu, koji je usvojen 2004. godine.

Osnovni principi Konvencije UN o pravima deteta su:

- pravo na život, opstanak i razvoj,
- najbolji interes deteta,
- zaštita od diskriminacije,
- pravo na participaciju.

I pored mera koje je Republika Srbija preduzela u pravcu poboljšanja položaja dece, još uvek su prisutni nejednakost, diskriminacija i siromaštvo u tradicionalno i višestruko ugroženim društvenim grupama kao što su deca bez roditeljskog staranja, deca sa smetnjama u razvoju, deca romske populacije, deca interno raseljenih, izbegličkih i povratničkih porodica.

Predrasude u društvu i nepostojanje sistemskih rešenja uglavnom su doveli do nejednakog pristupa zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, zapošljavanju, adekvatnom rešavanju stambenog pitanja. Posebno su po ovim pitanjima ugroženi pripadnici romske zajednice.

Kao evropska država u kojoj živi veliki broj Roma, Srbija je uključena u projekat „Dekada inkluzije Roma 2005–2015” sa ciljem da se ovoj etničkoj grupi omogući ostvarivanje svih građanskih prava, definisanih Ustavom. U Srbiji uskoro predstoji usvajanje strategije za unapređenje položaja Roma, koju prate akcioni planovi u više područja. Obaveza svih jedanaest evropskih zemalja koje su obuhvaćene projektom jeste da ga implementiraju kroz nacionalne akcione planove u oblasti obrazovanja, zapošljavanja, stanovanja i zdravstvene zaštite, socijalne zaštite, kulture, medija i informisanja, dok je poseban akcenat u okviru navedenih oblasti dat pitanjima ravnopravnosti polova, suzbijanju diskriminacije, smanjenju siromaštva, dostupnosti ličnih dokumenata. Osnovni princip kojim se rukovodi „Dekada Roma” je participacija predstavnika romske populacije u svim fazama projekta – od planiranja strateških dokumenata, preko sprovođenja i praćenja, do evaluacije rezultata.

Od 2006. godine na nacionalnom nivou je realizovano više projekata vezanih za položaj Roma u Srbiji, u partnerstvu relevantnih ministarstava, lokalnih vlasti, ustanova i civilnog sektora.

Aktivnosti su se odnosile na unapređenje sanitarno-higijenskih uslova u romskim naseljima, radno osposobljavanje i zapošljavanje oko 600 Roma preko institucije javnih radova, mere afirmativne akcije za upis 560 učenika u srednje škole i 376 studenata na fakultete, angažovano je 28 romskih asistenata u nastavi. Usvojene su smernice za unapređivanje i legalizaciju romskih naselja, predviđena sredstva za izradu planske dokumentacije za romska naselja u 18 opština. Kroz konkurse na republičkom ili opštinskom nivou finansirano je više kulturnih manifestacija i magazina, izrada baze podataka i edukacije za stanovnike nehidijenskih naselja predviđenih za raseljavanje – naselje „Gazela” na opštini Novi Beograd (izvor podataka: Jedinstveni nacionalni plan za unapređenje obrazovanja Roma u Republici Srbiji 2008. god).

Od juna 2008. do jula 2009. godine Srbija predsedava „Dekadom inkluzije Roma” i prioritetne oblasti u ovom periodu su: stanovanje i suzbijanje diskriminacije u obrazovanju, kao i razvoj evropske romske politike i definisanje sistema monitoringa i evaluacije.

Obrazovanje je jedan od ključnih faktora razvoja svakog društva i direktno je povezano sa unapređenjem položaja pojedinih osetljivih društvenih grupa. Neobrazovanost je najizraženija kod romske populacije i ona uslovljava generacijsko prenošenje siromaštva.

Nepovoljni ekonomski i socijalni uslovi i zatvorenost obrazovnih institucija sistema za specifične potrebe dece i mladih romske populacije uzrokuju da se veliki broj dece ne upisuje u školu ili ne završava školu, do niskog nivoa učešća u razvojnim programima za malu decu pri predškolskim ustanovama, sklapanja brakova među maloletnicima, niskog životnog standarda.

U sistemu obrazovanja primetno je veće osipanje dece iz osetljivih društvenih grupa – samo 30% završi osnovno obrazovanje, a samo 10% se dalje upisuje na školovanje. Nedovoljan je obuhvat dece predškolskim vaspitanjem – 3,9% Roma iz romskih naselja. Ukupan obuhvat dece obaveznim pripremnim predškolskim programom je 88,6%, od toga je mali broj romske dece. U škole za osnovno obrazovanje odraslih su većinom uključena romska deca (75–80%), često i ona mlađa od 15 godina (izvor podataka: Nacionalni izveštaj o obrazovanju Ministarstva prosvete 2008. god).

Formalni obrazovni sistem mora da spreči osipanje dece iz škola i da omogući njihov povratak u redovan školski sistem. Sinhronizovane aktivnosti između države, lokalnih organa vlasti, obrazovnih ustanova i civilnog sektora treba usmeriti na dve vrste podrške:

- a) materijalnu podršku za uključivanje i ostajanje u obrazovanju,
- b) podršku školama za obezbeđivanje uslova da zadrže decu iz osetljivih grupa u sistemu.

Romske porodice, zbog lošeg materijalnog stanja, decu uglavnom upisuju u škole za decu sa smetnjama u razvoju. Pojedina romska deca se, i pored činjenice da imaju porodicu, smeštaju u ustanove socijalne zaštite – za decu bez roditeljskog staranja, za decu sa smetnjama u razvoju ili za mlade u sukobu sa zakonom. Usluge koje institucije pružaju su uglavnom niskog kvaliteta i neprilagođene potrebama romske dece.

Dugoročne mere uključivanja Roma i drugih pripadnika marginalizovane populacije u obrazovni sistem eliminišu osnovni uzrok socijalne izolacije i siromaštva. Predstojeće reforme u oblasti obrazovanja jasno definišu prioritete:

- jednak pristup obrazovanju,
- kvalitet i konkurentnost u evropskom okviru,
- efikasnost sistema vaspitanja i obrazovanja.

Kreiranje i realizacija efikasnih reformskih promena zahteva uključivanje i saradnju institucija sistema i podršku lokalne vlasti. Koordinisana saradnja između socijalnih aktera, podizanje svesti o položaju posebno osetljivih društvenih grupa, promovisanje modela dobre prakse jačaju kapacitete lokalne zajednice da pruža usluge u skladu sa potrebama ove populacije.

3. PRAVNA OSNOVA ZA DEFINISANJE STRATEGIJE

Mnogobrojni međunarodni dokumenti, pre svega Ujedinjenih nacija, Saveta Evrope, OEBS-a, kao i zakoni i strateški dokumenti naše države usmereni su na ostvarivanje ciljeva koji su sadržani i u ovoj strategiji.

Nacionalno zakonodavstvo

- Savezni Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (usvojen oktobra 2002)
- Zakon o osnovnom obrazovanju (Zakon o izmenama i dopunama Zakona o osnovnom obrazovanju, donet 25. aprila 2002)
- Zakon o srednjem obrazovanju (Zakon o izmenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju, donet 9. maja 2002)
- Zakon o univerzitetskom obrazovanju (Zakon o univerzitetu, donet 18. aprila 2002)
- Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (jun 2003)

Međunarodni dokumenti

Dokumenti Ujedinjenih nacija

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948)
- Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (1965)
- Konvencija UN o pravima deteta (1989)
- Milenijumski samit UN (2002), usvojio milenijumske ciljeve razvoja na osnovu kojih zemlje prave strategiju za smanjenje siromaštva
- Svet po meri dece (2002), na osnovu kojeg zemlje prave nacionalni plan akcije za decu
- Dakarski okvir delovanja – obrazovanje za sve (2000), Svetski forum za obrazovanje

Dokumenti Saveta Evrope

- Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950), Protokol 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Rim, 4. novembar 2000.
- Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (1995)
- Evropska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima (1992)
- Preporuka R (200) 4 Komiteta ministara državama članicama o obrazovanju romske dece u Evropi – Savet Evrope, Komitet ministara je usvojio preporuku februara 2000. godine na 696. sastanku zamenika ministara.

Dokumenti OEBS-a

- Haške preporuke o pravu nacionalnih manjina na obrazovanje, iz 1996. godine
- Preporuke iz Osla o pravu nacionalnih manjina na upotrebu sopstvenog jezika iz 1998. godine
- Preporuke iz Lunda o delotvornom učestvovanju nacionalnih manjina u javnom životu iz 1999. godine.

Dokumenti Svetske banke

- Strategija Svetske banke za pomoć Srbiji i Crnoj Gori iz 2004 godine, koja ima za cilj „Smanjenje stope siromaštva i poboljšanje socijalne zaštite i pristupa socijalnim uslugama”
- Republika Srbija i Svetska banka „Projekat pružanja usluga na lokalnom nivou”

Strateški dokumenti naše države

- Strategija smanjenja siromaštva (SSS) Vlade Republike Srbije, 2003.
- Nacionalni plan akcije za decu (NPA) Republike Srbije, 2004.
- Strategija unapređivanja obrazovanja Roma u Republici Srbiji, u pripremi
- Jedinstveni nacionalni plan za unapređivanje obrazovanja Roma u Republici Srbiji (JAP) 2008. godine

4. GRADSKA OPŠTINA NOVI BEOGRAD

Gradska opština Novi Beograd je deo teritorije grada Beograda u kojoj se vrše određeni poslovi lokalne samouprave, utvrđeni Ustavom, Zakonom o lokalnoj samoupravi, Statutom grada Beograda i Statutom Gradske opštine Novi Beograd.

Opština Novi Beograd je zvanično formirana 1952. godine, dok prvi istorijski tragovi o naseljavanju njegove današnje teritorije datiraju iz vremena turske vladavine. U proleće 1948. godine, na močvarnom i peskovitom tlu, počinje izgradnja današnjeg Novog Beograda. Datum kada su omladinske brigade 1948. godine započele izgradnju ovog dela grada, 11. april, obeležava se kao Dan opštine Novi Beograd. Slava opštine – Pokrov presvete Bogorodice proslavlja se 14. oktobra, od 2000. godine.

Strateška pozicija ove opštine je veoma značajna s obzirom na to da se nalazi na raskrsnici tri evropska transportna koridora.

Prednosti Novog Beograda su što je okružen dvema rekama (Sava i Dunav, evrokoridor E5), blizina aerodroma i međunarodnih autoputeva (evrokoridor E10), razvijen železnički saobraćaj (evrokoridor E7), blizina železničke i autobuske stanice, slobodno građevinsko zemljište, razvijen privatni sektor.

Na mestu gde se Sava, najveća reka Balkanskog poluostrva, uliva u Dunav, Novi Beograd se prostire na površini od 4.096 hektara, na nadmorskoj visini između 72 i 110 metara.

Novi Beograd je dominantno visokourbana opština, sa 18 mesnih zajednica, sa preko 200 solitera, 600 velikih objekata i 86.000 stanova. Institucije vaspitanja i obrazovanja obuhvataju 33 vrtića u okviru Predškolske ustanove „11. april“ sa 7.136 dece (podaci za 2008/09. god), 19 osnovnih škola (14.510 učenika – školska 08/09.god), šest srednjih (dve gimnazije, grafička, tehnička, turistička, politehnička) sa 5.400 učenika – školske 07/08, dve više škole, tri fakulteta (Fakultet dramskih umetnosti, BK Univerzitet i Megatrend) i sa najvećim Univerzitetskim gradom na Balkanu.

Usluge zdravstvene zaštite stanovnicima Novog Beograda, kao i mnogima iz drugih opština Srbije, pružaju: Institut za majku i dete, Dom zdravlja „Novi Beograd“ i druge specijalizovane zdravstvene ustanove. Usluge iz sistema socijalne zaštite građani ostvaruju preko gradskog Centra za socijalni rad – Odeljenje Novi Beograd.

U Novom Beogradu se nalaze i reprezentativni kulturni i sportski objekti: Muzej savremene umetnosti i Fakultet dramskih umetnosti, Istorijski arhiv grada Beograda, Međunarodni kongresni centar „Sava“, Poslovni centar „Ušće“, „Genex“ poslovna zgrada, simbol Novog Beograda – Zapadna kapija, Atrijum, Dom kulture „Studentski grad“, Hala sportova, Beogradska arena, bazen „11. april“ i dr.

Po broju stanovnika Novi Beograd je najveća opština u Republici Srbiji i druga na Balkanu. Prema poslednjem popisu iz 2002. godine ima 236.000 stanovnika (217.773 sa stalnim prebivalištem), a prema proceni MUP-a iz 2008. taj broj se kreće i do 300.000 stanovnika.

U Novom Beogradu je 91.314 građana zaposleno, dok je broj nezaposlenih 12.029 – od toga 57,4 % žena (statistika zapošljavanja iz 2008). U poslednjih sedam godina otvoreno je preko

45.000 novih radnih mesta. Prosečna neto zarada u drugom kvartalu 2008. godine, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, iznosila je 49.012 dinara.

Novi Beograd je po više kriterijuma jedna od najrazvijenijih lokalnih zajednica u Republici Srbiji. Razvojne karakteristike se mogu definisati kao: veoma pogodan geografski položaj, visoko kvalitetna urbanistička lokacija, veliki ljudski resursi i kvalifikovana radna snaga, visok procenat obrazovanog stanovništva, veliki potrošački potencijal.

U privrednom sektoru dominira finasijski sektor, uslužni sektor, komercijalno-zastupnički, trgovački, sportsko-rekreativni, građevinski, nekretnine. Po broju registrovanih preduzeća – 7.898 (mala, velika i srednja) i privatnih radnji – 7.586 (podatak Zavoda za informatiku i statistiku septembar 2007), Novi Beograd ubedljivo prednjači u odnosu na ostale opštine u zemlji. Privatni sektor je poslednjih godina u potpunosti potisnuo društveni.

U martu 2004. godine, rešenjem SO Novi Beograd osnovan je Centar za razvoj lokalne ekonomije – CRLE, čija je misija: promocija Novog Beograda kao odlične lokacije za preduzetništvo, privlačenje domaćih i stranih investitora, identifikacija resursa ekonomskog razvoja Novog Beograda i njihova ekonomska valorizacija, saradnja sa domaćim i stranim razvojnim institucijama i vladinim agencijama, realizacija plana strateškog ekonomskog razvoja Novog Beograda u partnerstvu sa gradskim i republičkim institucijama, javne manifestacije Novog Beograda vezane za preduzetništvo (sajmovi investicionih potencijala, sajmovi zapošljavanja, okupljanja preduzetnika radi usaglašavanja aktivnosti i jačanja preduzetničkog potencijala i sl.).

Nagrade i priznanja koje je opština dobila za postignute rezultate u radu:

2001. godine priznanje „Transparency International Serbia” za najuspešnije opštinsko rukovodstvo u okviru programa „Jačanje transparentnosti budžetiranja i javnih nabavki u opštinama Srbije”.

2003. godine priznanje premijera za najuspešniju opštinu na planu unapređenja informisanosti, komunikacije, odnosa prema građanima i za nove uslužne servise.

2007. godine Centar za razvoj malih i srednjih preduzeća, Agrobanka a.d. i Klub privrednih novinara, od nominovanih 47 opština iz Srbije proglasili su Novi Beograd za Gradsku opštinu budućnosti.

2007. godine specijalno priznanje SKGO, Palgo centra i Centra za slobodne izbore i demokratiju, u okviru nagrada za primer najbolje prakse u lokalnoj samoupravi – za projekte „Korak bliže građanima” i „Kancelarija za mlade”.

2008. godine sertifikat ISO za unapređenje rada Opštinske uprave, bržu i efikasniju uslugu opštine kao javnog servisa građana. Iste godine je Klub privrednih novinara Srbije i Centar za mala i srednja preduzeća opštini Novi Beograd dodelio zlatnu plaketu „Opština budućnosti”. Ovo priznanje je po drugi put pripalo ovoj opštini za moderan planski razvoj i promociju uspešnih regionalnih i opštinskih projekata u Srbiji.

U oblasti međunarodne saradnje opština Novi Beograd saraduje sa sledećim lokalnim upravama: Teritorija Belfor – Francuska, Opština Karpoš – Skoplje, Makedonija, Grad Ksanti – Grčka, Opština Prag 7 – Republika Češka.

Značajni dokumenti koje je GO Novi Beograd usvojila:

Strateški plan lokalnog ekonomskog razvoja opštine Novi Beograd, decembar 2006.

Strateški plan ima za cilj da predstavi osnovne smernice lokalnog ekonomskog razvoja opštine Novi Beograd, a ovaj dokument je sačinjen u okviru Centra za razvoj lokalne ekonomije Novog Beograda. Izuzetan doprinos ovom planu dali su i privrednici Novog Beograda, koji su aktivno učestvovali u njegovom kreiranju, dajući praktične sugestije u pogledu poslovanja njihovih kompanija.

Lokalni akcioni plan za izbeglice i interno raseljena lica, decembar 2008.

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih i interno raseljenih lica (IRL) u GO Novi Beograd nastao je kao rezultat učešća u projektu „Podrška institucijama Vlade Republike Srbije koje su nadležne za izbegla i interno raseljena lica”. Opšti cilj projekta je pronalaženje rešenja na nivou države koja će pružiti podršku Vladi Republike Srbije da na efikasan i održiv način odgovori na potrebe izbeglih i IRL. Projekat finansira Evropska unija, a sprovodi Međunarodna organizacija za migracije (International Organization for Migration – IOM). Pri opštini Novi Beograd formiran je Savet za izbegla i interno raseljena lica, koji će pratiti realizaciju LPA.

Na opštini Novi Beograd je u prethodnih nekoliko godina realizovano više projekata u partnerstvu javnog i civilnog sektora, iz oblasti socijalne zaštite i obrazovanja posebno ugroženih društvenih grupa. Kroz projektne aktivnosti udruženja građana, CSR, PU i škola, uz podršku međunarodnih i domaćih donatora, unapređeni su vaninstitucionalni modeli zaštite za osobe sa invaliditetom, decu bez roditeljskog staranja i starije građane.

Opština Novi Beograd je iz sredstava međunarodnih donatora – OEBS finansijski podržala nekoliko projekata vezanih za unapređenje položaja marginalizovanih grupa, posebno romske populacije. LIRA – Centar za kulturu i društveni razvoj je 2007. godine realizovao radionice inkluzivnog tipa: fotografske, kaligrafske, sportske, novinarstva, kroz projekat „Otvorite mi vrata, dolazim”. Udruženje „Romsko srce” je iste godine, u okviru projekta „Imam pravo” pružalo pomoć pri upisu u školu porodicama romske dece predškolskog uzrasta.

2005. godine je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava podržalo projektom aktivnosti romskog koordinatora, takođe pri opštini Novi Beograd.

U partnerstvu „Udruženja za edukaciju i podršku grupa i pojedinaca” i Predškolske ustanove „11. april” u 2007. je otvorena biblioteka igračaka, kao specifična kulturna ustanova namenjena deci predškolskog i mlađeg školskog uzrasta i njihovim roditeljima. Projekat je podržao „Save the children”, kao program rada sa decom i roditeljima zasnovan na inkluzivnom modelu rehabilitacije u lokalnoj zajednici, prilagođen interesovanjima i individualnim potrebama deteta i porodica. Aktivnosti su bile usmerene na podsticanje dečijeg razvoja, tolerancije i prihvatanje različitosti i posebno je stimulisao uključivanje dece sa smetnjama u razvoju u proces vaspitanja i obrazovanja.

Partnerstva među akterima sistema zaštite na lokalnom nivou dala su značajne rezultate, posebno u oblasti vaspitanja i obrazovanja, kroz aktivnosti lokalnog inkluzivnog tima formiranog pri Savetu za socijalnu politiku opštine Novi Beograd. Sa ciljem da se što veći broj dece i mladih uključuje u formalni obrazovni sistem, da se podrži nenasilje u školama, antidiskriminacija i poštovanje ljudskih prava, lokalni inkluzivni tim je kroz svoj rad podsticao institucije sistema i organizacije civilnog društva na inkluzivni pristup obrazovanju, doprineo podizanju svesti lokalne zajednice o potrebi uključivanja dece sa smetnjama u razvoju i romske dece u redovne društvene tokove i afirmisao pozitivne primere dobre prakse na lokalnom nivou.

Lokalni inkluzivni tim opštine Novi Beograd – LIT, predstavljaju psiholozi, andragozi, specijalni edukatori, vaspitači, nastavnici, roditelji i predstavnici NVO sektora koji rade na teritoriji opštine Novi Beograd. U okviru LIT Novi Beograd deluje i poseban tim za saradnju sa stručnjacima u oblasti obrazovanja. Osnovni ciljevi njegovog delovanja usmereni su ka: profesionalnom razvoju stručnjaka za obrazovanje (nastavnika, saradnika, menadžmenta škola) i otvaranju mogućnosti za doprinos razvoju zajednice. Tim za saradnju sa stručnjacima u oblasti obrazovanja u svojim dosadašnjim aktivnostima ocrtao je smernice delovanja u skladu sa radom drugih LIT i MIO timova, nalazima studije „Oslonci i barijere za inkluzivno obrazovanje u Srbiji” i brojnim međunarodnim dokumentima. Proces inkluzije predstavlja jedan od osnovnih izazova koje otvara reforma obrazovanja. U sistemu obrazovanja koji je u funkciji učenika i njihovih obrazovnih i razvojnih potreba inkluzija se shvata kao uključivanje sve dece u formalni sistem obrazovanja, bez obzira na njihove mogućnosti i ograničenja. Puna participacija sve dece u najbližem okruženju zahteva kompleksnu mrežu podrške. Ključni činioci u njenom stvaranju, pored dece sa smetnjama u razvoju i njihovih roditelja, su i svi stručnjaci koji deluju na sistem formalnog obrazovanja i unutar njega: donosioci odluka, menadžment institucija i ustanova sistema formalnog obrazovanja, nastavnici, saradnici u obrazovanju. Proces inkluzije označava uklanjanje svih vrsta barijera za učenje i obrazovanje. Zbog toga se inkluzija ostvaruje na različite načine, u različitom okruženju, u skladu sa visoko diferenciranim pojedinačnim potrebama. Takvo shvatanje procesa inkluzije otvara posebne obrazovne potrebe kod stručnjaka u oblasti obrazovanja, vezanih za: mogućnosti i načine individualizovane adaptacije kurikuluma, kvalitet nastave, mehanizme davanja podrške i izgradnju okruženja pogodnog za podsticanje procesa inkluzije. Vizija inkluzivne zajednice, prema lokalnom inkluzivnom timu, jeste Novi Beograd kao senzibilisana zajednica u kojoj se poštuju različitosti, podstiču i neguju aktivitet i lična odgovornost, poštuju ljudska prava, primenjuju zakoni, podstiče saradnja među svim akterima – zajednica u kojoj se, u adekvatnom fizičkom okruženju, ostvaruje ravnopravnost svih građana. Rad LIT Novi Beograd odvija se u domenima: umrežavanja različitih resora, institucija i organizacija, informisanja i zastupanja, edukacije i senzibilizacije zajednice.

DEMOGRAFSKI PODACI ZA OPŠTINU NOVI BEOGRAD

Struktura stanovništva (popis iz 2002)

UKUPNO	217.773	100%
Muškarci	102.025	46.8%
Žene	115.748	53.2%

Starosna struktura

UKUPNO	217.773	100%
Do 14 godina	28.119	12.9%
Od 15 do 29	45.569	21%
Od 30 do 59	94.096	43.2%
Preko 60	49.037	22.5%
nepoznato	952	0.4%

Nacionalna/etnička struktura

UKUPNO	217.773	100%
Srbi	187.253	86%
Romi	2.371	1.1%
ostali	28.149	12.9%

Obrazovna struktura za lica preko 15 godina starosti

UKUPNO	189.654	100%
Lica bez školske spreme	3.032	1.6%
1 – 3 razreda	555	0.3%
1 – 4 razreda	5.019	2.6%
Osnovno obrazovanje	26.701	14%
Srednje obrazovanje	94.013	49.6%
Više obrazovanje	19.009	10%
Visoko obrazovanje	39.664	21%
nepoznato	1.661	0.9%

Broj zaposlenih lica (2006. godišnji prosek)

UKUPNO	84.730	Od toga žene čine 44.2%
U preduzećima, ustanovama, zadrugama, organizacijama	64.414	
Privatni preduzetnici, lica koja samostalno obavljaju delatnost i zaposleni kod njih	20.316	

Broj UKUPNO ZAPOSLENIH (mart 2008.) – 91.314

Broj NEZAPOSLENIH LICA (30. jun 2008.) – 12.029 / od toga žene 57.4% (6.902)

(Svi podaci navedeni u tekstu i tabelama su preuzeti iz strateških dokumenata opštine Novi Beograd.)

5. ANALIZA POLOŽAJA ROMSKE POPULACIJE U OBLASTI OBRAZOVANJA – analiza stanja u opštini Novi Beograd

ROMI U OPŠTINI NOVI BEOGRAD

Pri Savetu za podršku inkluzivnom obrazovanju na opštini Novi Beograd formirana je radna grupa za istraživanje stanja i formiranje baze podataka romske i druge dece koja nisu uključena u redovni obrazovni sistem. Cilj prikupljanja podataka, kreiranja baze podataka i analize stanja uključenosti pre svega dece romske nacionalnosti u redovni obrazovni sistem je definisanje prepreka i problema za njihovo uključivanje.

Radna grupa je u periodu od nekoliko meseci obavila sledeće zadatke:

- Identifikovanje ustanova i terena koji će biti obrađeni;
- Kreiranje upitnika za prikupljanje podataka za: neformalna nehigijenska naselja (*nnn*), osnovne škole i predškolsku ustanovu;
- Kreiranje strategije prikupljanja podataka i podela rada;
- Prikupljanje podataka na terenu i monitoring;
- Kreiranje baze podataka i unos prikupljenih podataka;
- Poređenje dobijenih podataka o neformalnim nehigijenskim naseljima (*nnn*) sa već postojećim podacima o istim naseljima iz 2005. godine;
- Korišćenje baze podataka za statističke prikaze podataka identifikovanih kao najvažniji.

U istraživanje je bilo uključeno:

- 14 neformalnih nehigijenskih naselja (*nnn*) na opštini Novi Beograd,
- 19 osnovnih škola na opštini Novi Beograd,
- Predškolska ustanova „11. april” u okviru koje su 33 vrtića,
- Centar za socijalni rad – Odeljenje Novi Beograd,
- Razvojno savetovalište u okviru Doma zdravlja „Novi Beograd”,
- NU „Božidar Adžija”,
- Škola za osnovno obrazovanje odraslih „Đuro Salaj”, odeljenja pri MZ „Staro sajmište” i MZ „Ledine”.

Finalna verzija izveštaja, pored podataka iz svih ispitivanih institucija i prikaza već postojećih podataka, sadrži konačne statističke podatke koji su dobijeni na osnovu svih 14 obrađenih neformalnih nehigijenskih naselja (*nnn*) za koja su sirovi podaci iz upitnika uneti u bazu podataka.

1. Stari areodrom – Tošin bunar 175
Agostina Neta – pored Save
Ivana Ribara – Blok 61
Vladimira Nazora 2 – 18
Tošin bunar 158, SDK
Vinogradska 285
Ledine – kod „Grand kafe”
Staro sajmište
Bežanijska kosa – kod pumpe
Ledine – Golubinačka
Ledine – „njive”

Buvljak – ispod mosta
Agostina Neta – „Belvil – Delta”
Blok 28 – uz prugu

Važna činjenica za sveobuhvatno sagledavanje problema *nnn* jeste i postojanje različitih etničkih skupina unutar naselja. Romi su samo jedna od njih. Ostale brojne zajednice su Egipćani i Aškalije, kao i drugi. Ove različite etničke zajednice imaju iste probleme unutar neformalno nehidijenskih naselja, ali retko postoji volja za zajedničkim rešavanjem istih. Najčešće su podele jasne i od njih se teško odstupa (podatak sa terena).

PODACI

Izvođenje podataka iz baze u koju su unete sve dobijene informacije iz upitnika za svih 14 *nnn* je urađeno pažljivo, pošto su tokom unosa uočene određene nelogičnosti. Najuočljivija se ticala godina dece, gde se odgovor na pitanje „koliko dete ima godina” često razlikovao od utvrđenih godina na osnovu datuma i godine rođenja. Kao relevantan je korišćen podatak na osnovu datuma i godine rođenja. Takođe, negde je popunjavan segment upitnika za vrtić iako dete ima npr. 9 godina (moguće objašnjenje bi bilo da je odgovarano za prošlo vreme). Za mali broj dece nije uneta godina rođenja.

Iz ovih razloga, uputno je pratiti prikazane brojeve i procenete kao značajan pokazatelj i trend, a ne apsolutnu vrednost.

Prikupljani su podaci za decu do 14 godina (zbog fokusa na osnovnoškolsko obrazovanje), ali su dati podaci i za 20-toro dece/odraslih od 15 do 21 godine, što je uključeno u ukupan broj dece.

Broj popisanih stanovnika 14 *nnn*, koje čine deca i roditelji, jeste 736.

UKUPAN broj dece do 14 godina (+10 dece do 18)	405	100%
Muški pol	237	58.5%
Zenski pol	168	41.5%

Broj dece u tri kategorije uzrasta

UKUPAN broj dece (za koju postoji podatak o godištu)	405	100%
Broj dece 0 – 5	117	28.9%
Broj dece 6 (do sedme)	31	7.7%
Broj dece 7 – 14	237	58.5%
Broj dece 15 – 21	20	4.9%

Pohađaju vrtić/predškolsko

UKUPAN broj dece do 7 godina	148	100%
Broj dece koja pohađaju vrtić/predškolsko	5	3.4%
Broj dece koja ne pohađaju vrtić/predškolsko	143	96.6%

Uključeni u redovno obavezno obrazovanje

UKUPAN broj dece 7 – 14 godina	237	100%
Broj dece koja pohađaju osnovnu školu	172	72.6%
Broj dece koja ne pohađaju osnovnu školu	65	27.4%

GAZELA (prikazani podaci su preuzeti iz baze koje je obezbedila NVO „Romsko srce”, 2007.godina)

UKUPAN broj stanovnika naselja	986	100%
Ukupan broj dece do 14 godina	427	43.3%

Ukupan broj dece do 14 godina	427	100%
Ukupan broj dece 0 – 4 godine	171	40%
Ukupan broj dece 5 – 9 godina	135	31.6%
Ukupan broj dece 10 – 14 godina	121	28.4%

Ukupan broj dece 3 – 6 godina	134
Pohađa vrtić	0

Ukupan broj dece 7 – 15 godina	213	100%
Ne pohađa školu	126	59.2%
Pohađa osnovnu školu	76	35.7%
Pohađa školu za decu sa smetnjama u razvoju	3	1.4%
Pohađa školu za obrazovanje odraslih	8	3.7%

Poređenje podataka za 14 *nnn* i „Gazelu” ističe u prvi plan podatak da u 14 *nnn* 72.6% dece pohađa osnovnu školu, a iz naselja „Gazela” je manji broj dece uključen, 35.7%.

U skladu sa odlukom gradskih organa vlasti o raseljavanju nehigijenskog naselja „Gazela”, podaci o stanovnicima ovog naselja nisu obuhvaćeni zvaničnom bazom podataka radne grupe. Dok se proces raseljavanja ne dovrši, sva romska deca iz ovog naselja će biti uključena u aktivnosti predviđene Strategijom za unapređenje inkluzivnog obrazovanja i Lokalnim akcionim planom.

KVALITATIVNI ODGOVORI

Analiza odgovora u upitnicima na pitanja o tome zašto deca ne pohađaju vrtiće/predškolsko, osnovnu školu pokazuje da su najčešće navođeni razlozi: nepostojanje dokumentacije (matični broj i sve što sledi) i materijalne poteškoće.

Kada se poredе odgovori na pitanje *zašto dete ne ide u vrtić/predškolsko* i sa druge strane *zašto ne ide u školu*, zaključuje se da su najčešće navođeni odgovori isti u oba slučaja.

Ali se među razlozima za predškolske ustanove pojavljuju i: nema mesta, zatim prevoz, a pojavljuju se i dva odgovora u jednom.

Zbog uočenih razlika, kategorije odgovora za OŠ i PU su posebno prikazane.

OBUHVAT ROMSKE DECE PREDŠKOLSKIM OBRAZOVANJEM

Kategorije u koje su svrstani odgovori na pitanje zašto dete ne ide u vrtić/predškolsko su:

Nepostojanje dokumentacije;

Jezička barijera;

Materijalne teškoće;

Nema mesta;

Kombinovani odgovori;

Drugo;

Bez odgovora;

Ukupan broj dece koja ne pohađaju PU	143	100%
Materijalne teškoće	45	31.5%
Nepostojanje dokumentacije	15	10.5%
Jezička barijera	11	7.7%
Nema mesta	4	2.8%
Kombinovani odgovori	4	2.8%
Drugo	4	2.8%
Bez odgovora	60	41.9%

Kako bi se dobio još jasniji pregled navedenih odgovora, sledi tabela koja prikazuje procenat kategorija u odnosu na ukupan broj **dobijenih** odgovora.

Ukupan broj odgovora na pitanje zašto dete ne ide u PU	83	100%
Materijalne teškoće	45	54.2%
Nepostojanje dokumentacije	15	18.1%
Jezička barijera	11	13.3%
Nema mesta	4	4.8%
Kombinovani odgovori	4	4.8%
Drugo	4	4.8%

Kategorija *kombinovani odgovori* je obuhvatila odgovore koji navode dva razloga, i to: nepostojanje dokumentacije i jezička barijera, kao i nema mesta i materijalne teškoće.

Kategorija *drugo* je u slučaju PU obuhvatila sledeće razloge: nezainteresovanost roditelja i mentalna poremećenost (navedeni razlozi su prepisani odgovori iz upitnika).

Analiza odgovora na pitanje zašto dete ne ide u vrtić/školu pokazuje da je najčešći odgovor isti i kada je u pitanju vrtić/predškolsko i kada je pitanje postavljeno za OŠ.

Materijalne teškoće su najčešće navođeni razlog.

Radi jasnijeg uvida treba navesti da su u dva naselja svi roditelji koji su dali odgovor na pitanje zašto dete ne ide u vrtić/predškolsko odgovorili: „uslovi ne dozvoljavaju” (Staro sajmište) i „prevoz” koji su definisali kao finansijski problem (naselje u Vinogradskoj). Ovi odgovori su svrstani u kategoriju materijalne teškoće.

U naselju Dr Ivana Ribara Blok 61 i za vrtić/predškolsko, kao i za osnovne škole, svi roditelji su naveli finansijske probleme.

U ovakvoj vrsti analize, kada je predmet razmatranja kvalitativni odgovor, treba imati u vidu i uticaj anketara koji je na terenu popunjavao podatke (zbog postojanja mogućnosti da navede

roditelja na konkretan odgovor, da artikuliše odgovor umesto njega, da upiše odgovor na osnovu uvida u situaciju na terenu, iako ga sam roditelj nije dao, kao npr. odgovor *nezainteresovanost roditelja* koji se pojavio u odgovorima, a za koji pretpostavljamo da ga nisu sami roditelji dali). I pored mogućeg uticaja ove vrste, procenjuje se da on nije imao značajan uticaj na krajnji ishod koji daje uvid u stanje.

OBUH VAT ROMSKE DECE OSNOVNOŠKOLSKIM OBRAZOVANJEM

Radi prikazivanja statističkih podataka o učestalosti svakog od navedenih odgovora, izdvojene su sledeće kategorije:

Nepostojanje dokumentacije

Jezička barijera

Materijalne teškoće

Drugo

Bez odgovora

Ukupan broj dece koja ne pohađaju OŠ	65	100%
Nepostojanje dokumentacije	21	32.3%
Materijalne teškoće	23	35.4%
Drugo	7	10.8%
Jezička barijera	3	4.6%
Bez odgovora	11	16.9%

Kako bi se dobio još jasniji pregled navedenih odgovora, sledi tabela koja prikazuje procen te kategorija u odnosu na ukupan broj dobijenih odgovora.

Ukupan broj odgovora na pitanje zašto dete ne ide u OŠ	54	100%
Nepostojanje dokumentacije	21	38.9%
Materijalne teškoće	23	42.7%
Drugo	7	12.9%
Jezička barijera	3	5.5%

Kategorija *drugo* obuhvatila je sledeće odgovore: razvedeni roditelji, odustalo, mentalna poremećenost, nedovoljna pažnja roditelja, vaške(navedeni razlozi su prepisani odgovori iz upitnika).

U analizi odgovora uočena je i karakteristika naselja Dr Ivana Ribara Blok 61, a to je da su svi roditelji koji su odgovorili naveli kao razlog: materijalne teškoće.

POREĐENJE PODATAKA: 2005. i 2009. godine

Podatke iz 2005. godine je prikupila nevladina organizacija „Romsko srce” i ustupila ih radi poređenja.

Podaci koji će biti poređeni sa 2009. godinom se odnose na istih 14 naselja koja su sada uključena u analizu.

2005.		
UKUPAN broj dece do 14 godina	529	100%
Muški pol	321	54.2%
Zenski pol	271	45.8%

2009.		
UKUPAN broj dece do 14 godina (+20 dece do 21 god.)	405	100%
Muški pol	237	58.5%
Zenski pol	168	41.5%

Podaci jasno pokazuju da se broj dece 2009. godine smanjio. Objašnjenje „leži” u naselju „Stari aerodrom 175” Tošin bunar. Naime, navedeno naselje je 2006. godine raseljeno zbog planiranih građevinskih investicija. Organizacija „Bratstvo” (koja je i prikupljala podatke na terenu ove godine) prati raseljene porodice i dala je podatak da nisu na teritoriji Novog Beograda već su se uglavnom naselili na drugim opštinama grada.

Nema značajne razlike u odnosu muški–ženski pol kada je broj u pitanju.

2005.		
Ukupan broj dece 7 – 14	304	100%
Pohađa školu	157	51.6%
Ne pohađa školu	147	48.4%

2009.		
Ukupan broj dece 7 – 14	216	100%
Pohađa školu	163	75.5%
Ne pohađa školu	53	24.5%

Za 23.9% je 2009.godine veći broj dece od 7 do 14 godina koja su uključena u osnovne škole u poređenju sa 2005.godinom!

OSNOVNE ŠKOLE OPŠTINE NOVI BEOGRAD

Istraživanjem je obuhvaćeno svih 19 osnovnih škola teritorije Novi Beograd.

Podaci koji slede ne uključuju Specijalnu školu „Novi Beograd”, za koju je podatak posebno prikazan u daljem tekstu.

Opština Novi Beograd, školska 2008/09.

UKUPAN broj dece od I – VIII razreda	14.510	100%
Od ukupnog broja dece broj ROMSKE dece	525	3.6%

ISPISANI U I pol. 2008/09.

UKUPAN broj ispisane dece od I – VIII razreda	209	100%
Od ukupnog broja dece broj ROMSKE dece koja su se ispisala	27	12.9%

S obzirom na to da je osnovno školovanje obavezno, po rečima zaposlenih, slučajevi kada nisu imali upisnice u nove škole dece koja se ispisuju se mogu „nabrojati na prste” i to tokom poslednjih godina.

MATERIJALNA POMOĆ 2008/09.

Materijalna pomoć škole (više kategorija)	Ukupan broj dece koja primaju pomoć	Broj ROMSKE dece koja u okviru ukupnog broja primaju pomoć	% ROMSKE dece u okviru ukupnog broja ZA SVAKU KATEGORIJU posebno
Besplatni udžbenici	68	61	91%
Besplatni školski pribor	32	28	87.5%
Besplatna užina	36	21	58.3%
Besplatna rekreativna	74	13	17.6%
Besplatna ekscurzija/odmor	210	17	8.1%

Drugo	197	15	7.6%
-------	-----	----	------

Pošto neka deca primaju više oblika pomoći, ukupan broj dece koja primaju materijalnu pomoć bilo kog vida nije prost zbir navedenih brojeva u okviru kategorija.

Bez obzira na to, analiza broja romske dece koja u okviru ukupnog broja primaju pomoć ukazuje da romska deca čine najveći broj dece koja primaju osnovne oblike pomoći – besplatne udžbenike i pribor, polovinu čine kada je u pitanju užina, a veoma mali broj njih u okviru ukupnog broja dobija besplatne ekskurzije i rekreativne nastave. Sa sociološkog stanovišta ovaj podatak može biti indikator (ne)uključenosti dece romske nacionalnosti u oblike socijalno-društvenih aktivnosti koje škola organizuje.

TESTIRANJE ZA POLAZAK U ŠKOLU 2008/09.

UKUPAN broj testirane dece	1.729	100%
Broj testirane ROMSKE dece u okviru ukupnog broja	43	2.5%
Broj ROMSKE dece koja nisu „prošla” test	11	25.6% romske dece od ukupnog broja testirane romske nisu prošla

ŠKOLA ZA OBRAZOVANJE DECE OMETENE U MENTALNOM RAZVOJU „NOVI BEOGRAD”

Ukupan broj dece koja pohađaju ovu školu je 160. Podatak o broju dece romske nacionalnosti u okviru ukupnog broja nismo dobili jer škola nema tačnu evidenciju, a po proceni 70% do 80% dece od ukupnog broja čine romska deca.

ŠKOLA ZA OBRAZOVANJE ODRASLIH „ĐURO SALAJ”

Škola za osnovno obrazovanje odraslih u okviru Đuro Salaj AD ima dva isturena odeljenja na opštini Novi Beograd, u MZ „Staro sajmište” i u MZ „Ledine”, koje pohađaju samo učenici romske nacionalnosti, ukupno 116.

MZ „Staro sajmište”

Razredi	Ukupan broj učenika	Ukupan broj učenika romske nacionalnosti
I	6	6
II	7	7
III	3	3
IV	1	1
∑ I – IV	17	17
VI	8	8
VIII	18	18
∑ VI – VIII	26	26

Svi učenici odeljenja škole za osnovno obrazovanje odraslih u okviru MZ „Staro sajmište” su romske nacionalnosti. U svim razredima ih ukupno ima 43.

Uzrasna struktura učenika I – IV razred Uzrasna struktura učenika VI – VIII razred

Uzrast	Broj učenika
11 god.	2
12 god.	4
13 god.	3
14 god.	2
15 god.	1
16 god.	1
30 god.	1
31 god.	1
34 god.	1
40 god.	1

Uzrast	Broj učenika
14 god.	5
15 god.	7
16 god.	2
17 god.	1
20 god.	1
22 god.	2
31 god.	1
32 god.	4
33 god.	1
35 god.	1
39 god.	1

MZ „Ledine”

Razredi	Ukupan broj učenika	Ukupan broj učenika romske nacionalnosti
I	3	3
II	3	3
III	9	9
IV	10	10
∑ I – IV	25	25
V	28	28
VII	20	20
∑ V – VII	48	48

Svi učenici odeljenja škole za osnovno obrazovanje odraslih u okviru MZ „Ledine” su romske nacionalnosti. U svim razredima ukupno ih ima 73.

Uzrasna struktura učenika I – IV razred

Uzrast	Broj učenika
10 god.	2
11 god.	2
12 god.	5
13 god.	9
14 god.	3
15 god.	1
16 god.	1
22 god.	1
29 god.	1

Uzrasna struktura učenika V – VII razred

Uzrast	Broj učenika
13 god.	1
14 god.	12
15 god.	10
16 god.	6
18 god.	1
19 god.	1
21 god.	1
25 god.	1
26 god.	3
27 god.	3
28 god.	2
31 god.	4
36 god.	1
43 god.	1
46 god.	1

OŠ „Branko Pešić” u Zemunu je škola za osnovno obrazovanje odraslih koju pohađaju i učenici sa teritorije opštine Novi Beograd.

Podatak koji smo dobili jeste da školu pohađa 28 učenika sa teritorije opštine Novi Beograd.

NU „Božidar Adžija”

Narodni univerzitet je kontaktiran sa ciljem utvrđivanja broja učenika romske nacionalnosti sa teritorije opštine koji pohađaju različite kurseve ovog univerziteta na opštini Novi Beograd. Ispostavilo se da je ispostava univerziteta na Novom Beogradu zatvorena, ali i da u drugim ispostavama školske 2007/08. i 2008/09. godine nijedan registrovani učenik Narodnog univerziteta romske nacionalnosti nije sa opštine Novi Beograd.

6. ANALIZA SOCIJALNOG STATUSA

Ukupan broj porodica na opštini Novi Beograd koje primaju socijalnu pomoć je 1.710. CSR ne raspolaže podacima o broju romskih porodica koje su korisnici usluga iz oblasti socijalne zaštite jer ne vodi takvu vrstu evidencije. Romske porodice uglavnom koriste materijalnu pomoć kao vrstu socijalne usluge (MOP), zbog činjenice da su najsiromašnija društvena grupa. Nedostatak ličnih dokumenata, nedovoljna obrazovanost i neinformisanost o vrstama i procedurama za ostvarivanje prava su ključni uzroci smanjenog pristupa Roma svim vrstama usluga u lokalnoj zajednici.

Na opštini Novi Beograd je realizovano više projekata, u partnerstvu javnog i nevladinog sektora, često i uz podršku opštinskih vlasti, na osnovu kojih je poboljšan pristup uslugama socijalne zaštite za mnoge romske porodice.

Centar za socijalni rad – Odeljenje Novi Beograd je, u cilju podrške programu raseljavanja nehipigijenskog naselja „Gazela”, kontinuirano saradivao sa porodicama ne samo ovog već i drugih neformalnih nehipigijenskih naselja na opštini Novi Beograd. Zaposleni u CSR su saradivali i sa drugim službama iz lokalne zajednice u toku realizacije pojedinih aktivnosti: sa MZ „Staro sajmište” i Školom za osnovno obrazovanje odraslih „Đuro Salaj” u okviru ove MZ, radi posredovanja i pomoći prilikom upisa u školu.

Edukativni i savetodavno-terapijski rad je obuhvatio oblasti socijalno-zaštitnih mera i usluga, konkretnih mera porodično-pravne zaštite, preventivni rad i podršku pojedincima i porodicama. Teme koje su se posebno obrađivale kroz metod interaktivnih radionica, ponekad i individualno, odnosile su se na: isticanje značaja zaštitne funkcije porodice, pravnu pomoć u prevazilaženju akutnih egzistencijalnih problema, značaj školovanja i elementarnog opismenjavanja, položaj žene u romskoj populaciji, zaštitu od nasilja u porodici, socijalno-psihološku podršku žrtvama nasilja u porodici, podsticaj radnom osposobljavanju i zapošljavanju, zaštitu životne sredine i dr.

Pojedinci i porodice kontaktirani u ovom programu, posle prve faze usmerene na informisanje i povećanje motivisanosti, ubrzo su i sami inicirali uključivanje stručnih radnika CSR u rešavanje nekih od svojih problema, što ukazuje na povećan stepen saradnje, sticanje poverenja i bolji pristup uslugama sistema socijalne zaštite. Romi, koji su bili korisnici navedenih edukativnih i savetodavnih programa podrške, uvideli su da je za njih najbolje da potrebnu pomoć i uslugu ostvare u svom neposrednom okruženju (školi, MZ, Klubu za ishranu i dr.).

Projektne aktivnosti su pokazale kako kroz primere dobre prakse može da se koordinacijom službi podrške u lokalnoj zajednici podmiruju elementarne potrebe korisnika u raznim oblastima zaštite. Istovremeno, dobijene su korisne informacije i podaci koji su upotpunili sliku o realnim potrebama romske populacije u ovoj opštini i na osnovu kojih su planirani dalji programi podrške.

7. ANALIZA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

RAZVOJNO SAVETOVALIŠTE OPŠTINE NOVI BEOGRAD

Razvojno savetovalište opštine Novi Beograd obavlja svoju delatnost u okviru Doma zdravlja „Novi Beograd”.

Kontaktirano je u cilju prikupljanja podataka o broju dece koja su dobila rešenje o razvrstavanju za 2008. i januar i februar 2009. godine.

Razvrstavanje dece 2008.

UKUPAN broj dece koja su prošla proces razvrstavanja	37
Broj dece sa rešenjem za školu za decu sa smetnjama u razvoju	26
Broj dece za socijalnu pomoć (teška oštećenja)	6
Broj dece za koju nije završen proces razvrstavanja	5

Proces razvrstavanja od početka 2009. godine je prošlo 8 dece.

Uzrast dece koja prolaze razvrstavanje je 7 do 8 godina, pred polazak u prvi razred. Većina dece koja prođu procenu jesu deca romske nacionalnosti, ali ne postoji tačan broj zato što se ne vodi ta vrsta evidencije.

Pripadnici ugroženih društvenih grupa se suočavaju sa preprekama kada je u pitanju pristup uslugama zdravstvene zaštite. Veliki broj građana, među kojima uglavnom Romi, nisu pokriveni obaveznim zdravstvenim osiguranjem, s obzirom na to da nemaju lična dokumenta na osnovu kojih bi ostvarili svoja prava, niti su dovoljno informisani na koji način da dođu do njih. Ova činjenica je posebno važna kada se radi o maloj deci, zbog neophodnosti pravovremene vakcinacije.

Stopa smrtnosti novorođenčadi je visoka kod romske nacionalne manjine, kao i loši higijenski uslovi u naseljima bez vode i adekvatne infrastrukture. Mnogobrojne porodice žive u teškim uslovima, ispod granice siromaštva.

Zdravlje adolescenata je takođe ugroženo činjenicom da su česte trudnoće među tinejdžerima, posebno mladima romske populacije, kao i upotreba droga, alkohola, cigareta i drugih psihoaktivnih supstanci.

Neophodno je obezbediti pristup besplatnoj zdravstvenoj zaštiti deci i mladima iz posebno osetljivih društvenih grupa.

Na Novom Beogradu je, kao što je već spomenuto za oblast socijalne zaštite, realizovano više programa sa ciljem boljeg informisanja Roma o značaju zdravstvene zaštite, planiranju porodice, odgovornom roditeljstvu i drugim temama važnim za unapređenje zdravlja korisnika.

Politika unapređenja zdravlja, usmerena na ugrožene društvene grupe, podrazumeva adekvatne prenatalne i postnatalne medicinske usluge, promociju zdravog načina ishrane, savetovališta za podršku borbi protiv zloupotrebe narkotika, duvana i drugih štetnih supstanci, savetovališta o planiranju porodice i edukaciju o kontracepciji, savetovališta za očuvanje mentalnog zdravlja i prevenciju mentalnih poremećaja, koja su dostupna u okviru primarne zdravstvene zaštite, a u cilju smanjenja stope samoubistava i institucionalizacije.

8. DEFINICIJA PROBLEMA

Glavne prepreke uključivanju Roma u redovne tokove obrazovnog sistema, posmatrajući generalno na nacionalnom nivou, mogu se definisati kao:

- **nedovoljan obuhvat predškolskim vaspitanjem:** neinformisanost o potrebnim dokumentima za upis deteta u vrtić, neinformisanost o institucijama nadležnim za izdavanje pojedinih dokumenata, o administrativnim procedurama i proceduri upisa, nedostatak finansijskih sredstava,
- **nedovoljan obuhvat obaveznim pripremim predškolskim programima,**
- **nedovoljna priprema pre škole:** nedovoljno znanje službenog jezika na kojem se odvija nastava, nerazvijene socijalne veštine vezane za rad i higijenu, nepostojanje tradicije upisa u vrtiće,
- **nedovoljna podrška romskim porodicama:** nedovoljno informisanje o pravima, edukacija o značaju školovanja i zapošljavanja, o pravu ženske dece na obrazovanje, na zaštitu od ranog braka,
- **nedovoljno učešće u životu škole i šire društvene zajednice,**
- **nepripremljenost nastavnčkog kadra za primenu interkulturalnog učenja, uvođenje romskog asistenta, podrška u cilju jačanja samopouzdanja i identiteta,**
- **otpor prema inkluziji:** predrasude vaspitača i nastavnika,
- **neadekvatna zakonska regulativa,**
- **nedovoljna koordinacija ključnih aktera – nacionalnih i lokalnih tela i ustanova nadležnih za obrazovanje, romskih organizacija.**

Na teritoriji opštine Novi Beograd, prema iskustvima u dosadašnjem radu i izveštaju radne grupe koja je obradila statističke podatke sa terena, osnovni problemi su:

- **izuzetno nizak stepen uključenosti romske dece u predškolske ustanove,**
- **nepostojanje lične dokumentacije,**
- **siromaštvo romskih porodica,**
- **socijalna isključenost,**
- **nedovoljna međuresorska saradnja i koordinacija rada u okviru vaspitno-obrazovnog sistema.**

9. CILJEVI STRATEGIJE ZA UNAPREĐENJE INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA ROMSKE I DRUGE MARGINALIZOVANE DECE U OPŠTINI NOVI BEOGRAD

OPŠTI CILJ :

PODIZANJE KVALITETA ŽIVOTA ROMSKE I DRUGE
MARGINALIZOVANE DECE

SPECIFIČNI CILJEVI:

- **Povećanje stope uključenosti Roma u obrazovni sistem na predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom nivou i kontinuitet obrazovanja**
- **Obezbeđivanje kvaliteta u obrazovanju Roma**
- **Podizanje svesti lokalne zajednice za toleranciju i uvažavanje različitosti**
- **Razvijanje multikulturalnih vrednosti i afirmacija i negovanje romskog kulturnog identiteta**
- **Primena i razvoj modela dobre prakse i socijalnog partnerstva na lokalnom nivou**

SPECIFIČNI CILJ 1.

Povećanje stope uključenosti Roma u obrazovni sistem na predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom nivou i kontinuitet obrazovanja

Zadaci:

1.1 Izrada baze podataka sa svim relevantnim podacima o korisnicima – broj dece i mladih, obrazovni status

- istraživanje o dostupnosti obrazovanja
- redovno ažuriranje podataka

Jedan od prvih i osnovnih koraka koji je neophodan da bi se imala realna slika o trenutnom stanju, a koja bi poslužila kao parametar u pogledu planiranog poboljšanja situacije jeste izrada baze podataka o broju romske i druge marginalizovane dece i njihovim porodicama, sa osvrtom na obrazovni status. Baza podataka bi bila dobra osnova i za analizu neophodnih mera koje bi trebalo preduzeti u cilju povećanja broja dece uključene u obrazovanje.

1.2 Izrada baze podataka sa svim relevantnim podacima o resursima – kapaciteti, ljudski i programski resursi

- istraživanje o dostupnosti obrazovanju
- redovno ažuriranje podataka

Paralelno sa izradom baze podataka o korisnicima trebalo bi istražiti koji su to realni resursi u opštini Novi Beograd koji bi se mogli iskoristiti za realizaciju strateških ciljeva: broj i profil

stručnog kadra koji bi bio uključen u implementaciju. Pored vaspitača, učitelja, nastavnika iz ustanova predškolskog i školskog sistema, kao glavnih nosilaca promena u sistemu obrazovanja, značajan resurs predstavljaju i drugi stručni saradnici sa iskustvom u realizaciji inkluzivnih projekata i projekata razvoja usluga socijalne i zdravstvene zaštite.

1.3 Veći obuhvat predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem i adekvatna priprema romske dece za polazak u školu

Identifikacija dece stasale za upis u predškolsku ustanovu i upis u pripremni predškolski program je zajednički zadatak predškolske ustanove, doma zdravlja, CSR, službe društvenih delatnosti i ostvaruje se sinhronizovanim aktivnostima.

Programski koncept predškolske ustanove je veoma važan jer pruža mogućnost individualizacije u pristupu. Stalnim praćenjem razvojnih faza, potreba vrtičke grupe i pojedine dece, vaspitači mogu prilagođavati programe koristeći različite obrazovne metode.

Zakon o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja je predvideo i propisao nove elemente u procesu razvoja predškolskih ustanova, kao što su saradnja sa roditeljima i izrada razvojnih planova ustanove. Pravilnik o stručno-pedagoškom nadzoru posebno vrednuje inkluzivni pristup u podsticanju razvoja dece.

Poslednjim promenama zakona u oblasti obrazovanja uveden je takozvani nulti razred, odnosno obavezno predškolsko obrazovanje. Van sistema obaveznog predškolskog vaspitanja treba razvijati programe pripreme romske dece za polazak u školu kroz aktivnosti lokalnih nevladinih organizacija. Pojedine predškolske ustanove nude alternativna rešenja – obezbeđuju prevoz, formiraju mobilne timove za podršku i sl.

Pripremni predškolski program doprinosi povezivanju predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja i predstavlja važan faktor u obezbeđivanju kontinuiteta obrazovnog procesa.

Obuhvat što više romske dece predškolskim, i posebno pripremnim predškolskim programom, doprinosi njihovoj boljoj pripremi za školu, izjednačava mogućnosti i smanjuje osipanje iz školskog sistema.

1.4 Unapređenje međuresorske saradnje

Neophodna je veća saradnja i sinhronizovan rad između Doma zdravlja – Razvojnog savetovališta, Predškolske ustanove, Odeljenja društvenih delatnosti, Centra za socijalni rad, škola na teritoriji opštine, Crvenog krsta... Dosadašnja praksa je pokazala da veliki broj romske i druge marginalizovane dece pokazuje loš uspeh u školi, a neretko i napuštaju školovanje zbog izuzetno teške situacije u kojoj se nalazi njihova porodica (siromaštvo, nezaposlenost...). Pojačanom brigom pomenutih institucija obezbeđuje se podrška deci da na adekvatan način prebrode nastale probleme i nastave školovanje.

1.5 Uključivanje roditelja romske dece u organe odlučivanja u školama

Jedan od načina motivacije i uticaja na roditelje romske dece u pogledu važnosti i značaja školovanja njihove dece jeste njihovo uključivanje u rad školskih odbora i saveta roditelja. Na taj način bi roditelji romske dece, koji bi bili u stalnom kontaktu preko ovih tela sa drugim roditeljima i rukovodstvom škola, uvideli da se čine naponi da se njihovoj deci obezbedi obrazovanje i bolji život.

1.6 Priprema romske i druge marginalizovane dece za upis u srednje i više ili visoko obrazovanje

Iz postojećih analiza i sprovedenih anketa došlo se do zaključka da je prelaz iz osnovnog u srednje obrazovanje velika prekretnica kod romske i druge marginalizovane dece. Naime, veliki broj navedene dece odustaje od daljeg školovanja ili upiše trogodišnje škole. Razni su razlozi koji utiču na takvu odluku i zahtevaju dalju stručnu analizu. Međutim, smatramo da bi besplatna priprema pomenute kategorije dece za upis u srednje škole, a kasnije i za više škole ili fakultete dovela do pomaka u broju dece sa višim stepenom obrazovanja. Ukoliko bi ovakav vid aktivnosti bio praćen i adekvatnom materijalnom pomoći – ili obezbeđivanjem stipendija, školarina, mentorstva – rezultati svakako ne bi izostali.

SPECIFIČNI CILJ 2.

Obezbeđivanje kvaliteta u obrazovanju Roma

Inkluzija romske i druge marginalizovane dece podrazumeva svakako i unapređenje kvaliteta obrazovanja. Cilj je podići nivo kvaliteta obrazovanja na onaj nivo koji eliminiše razlike između, pre svega, romske i neromske dece. Da bi se došlo do željenog cilja moraju se locirati i neutralisati svi oni razlozi koji još na početku školovanja dovode u neravnotežan položaj romsku u odnosu na drugu decu.

Zadaci:

2.1 Podsticati upisivanje romske dece u redovne škole

Jedan od najizraženijih problema u oblasti obrazovanja romske dece jeste upis u škole sa nastavnim planom i programom prvenstveno za decu sa smetnjama u razvoju. Roditelji romske dece rukovođeni mnogobrojnim razlozima (prevashodno materijalne prirode) prinuđeni su da se usmere na škole za decu sa smetnjama u razvoju. Tako se dolazi u situaciju da deca koja bi mogla uz prateću podršku da prate redovnu nastavu ostaju uskraćena za kvalitetnije obrazovanje. Aktivnosti poput edukacije roditelja i romske dece mogle bi da utiču na promenu svesti u ovoj oblasti, ali su pre svega potrebne sistemske promene u cilju realne procene potreba i mogućnosti deteta, kontinuiranog praćenja i pravovremenog usmeravanja na odgovarajući oblik zaštite (podrazumeva zakonsku promenu u pogledu sastava i rada komisija za razvrstavanje, prilagođavanje školskih programa, edukaciju nastavnog kadra, veći stepen podrške porodici u sistemu socijalne zaštite...).

2.2 Razvijanje prilagođenih obrazovnih programa koji prate potrebe romske dece

Ukoliko je potrebno, treba pružiti dodatnu pomoć romskoj deci radi savladavanja nastavnog plana i programa – dopunsku nastavu jer zbog slabe polazne osnove zaostaju u praćenju gradiva. U tom smislu svakako je jedno od osnovnih prava romske dece obezbeđivanje fakultativne nastave na romskom jeziku, uključujući afirmisanje kulturnih vrednosti romske populacije. Roditeljima i deci bi se prepustilo da slobodnim izborom odluče o pohađanju navedenog predmeta. Naravno, za realizaciju ove ideje neophodne su ozbiljne pripreme, uključujući obezbeđivanje stručnog kadra i nastavnih sredstava.

Izrada i primena IVOP (Individualnih vaspitno-obrazovnih programa) je još uvek nedovoljna u praksi institucija sistema. IVOP se moraju zakonom definisati, kao i procedure i instrumenti primene i praćenja.

2.3 Usavršavanje postojećeg i obezbeđivanje dodatnog nastavnog kadra za rad sa romskom decom

Da bi se kvalitetno radilo sa romskom decom neophodno je posedovanje posebnih kvalifikacija kao što su poznavanje romskog jezika ili barem kulture romske zajednice, posedovanje posebne fleksibilnosti u radu, ostvarivanje pravovremene i kvalitetne saradnje sa roditeljima. U tom cilju neophodno je sprovesti edukaciju postojećeg nastavnog kadra čiji bi rad bio upotpunjen uvođenjem romskih asistenata u predškolske ustanove i škole. Aktivnosti romskih asistenata, kao asistenata vaspitača ili učitelja bile bi usmerene pre svega ka prevazilaženju jezičke barijere i koordinaciji sa roditeljima romske dece. Takođe, bili bi na raspolaganju za izvođenje dopunske nastave kao neka vrsta saradnika za romski jezik i kulturu.

Stručno usavršavanje nastavnog kadra treba da bude obaveza svake vaspitno-obrazovne institucije u cilju razvoja kompetencija i individualizacije u pristupu učenicima.

2.4 Povećati motivaciju za školovanjem

Specifičnost same romske populacije, koja podrazumeva izvesnu zatvorenost dece u sopstvenom okruženju, kao i svi oni razlozi koje smo nabrojali, a koji prouzrokuju nedovoljnu pripremljenost romske dece za polazak u školu, pojačani i nedovoljnim poznavanjem srpskog jezika, dovode do toga da još od samog početka školovanja postoji odbojnost prema školi i svemu što ona predstavlja. Ako se tome doda i neprijatno iskustvo u kontaktu sa neromskom decom, javlja se još jedan razlog za nedostatak motivacije za školovanjem. Sa druge strane, i roditelji romske dece ne prepoznaju obrazovanje svoje dece kao sredstvo za beg iz siromaštva i neretko dodatno utiču, neposredno ili posredno, na odluku o napuštanju školovanja. Na poboljšanje stanja u pogledu veće motivacije za školovanjem mogu uticati razne aktivnosti: usavršavanje nastavnog osoblja u cilju bolje komunikacije sa romskom decom i roditeljima, edukacija neromske dece i roditelja o pravu romske i druge marginalizovane dece na inkluzivno obrazovanje, međusobno uvažavanje i toleranciju, uključivanje dece u dodatne sekcije i vannastavne aktivnosti, edukacija romskih roditelja o značaju školovanja i njihovim uključivanjem u organe škola... Skup svih nabrojanih aktivnosti mogao bi radikalno da promeni stanje u pogledu nedovoljne motivacije romske dece za školovanjem.

SPECIFIČNI CILJ 3.

Podizanje svesti u lokalnoj zajednici za toleranciju i uvažavanje različitosti

Šira javnost, kao i stručni krugovi nisu u dovoljnoj meri razvili svest o tome da je negovanje međusobnog uvažavanja i tolerancije jedan od preduslova stvaranja jednakih uslova za svu decu u oblasti obrazovanja, bez obzira na versku i nacionalnu pripadnost i socio-ekonomsko poreklo. Inkluzija romske i druge marginalizovane dece u sistem predškolskog i školskog obrazovanja zahteva ispunjavanje uslova stvaranja atmosfere drugarstva, kako bi deca koja se plaše postojanja predrasuda u odnosu na njih osetila da su korektno prihvaćena i od svojih vršnjaka i od celokupnog okruženja. Naravno da je potrebno dosta vremena i čitav niz aktivnosti usmerenih na razvijanje duha tolerancije da bi se osetio bilo kakav napredak, ali bez obzira na sve, veoma je važno učiniti prvi korak ka tom cilju.

Zadaci:

3.1 Praćenje prava romske dece na obrazovanje u opštini Novi Beograd

Jedna od predviđenih aktivnosti u našoj opštini u cilju inkluzije romske i druge marginalizovane dece u obrazovni sistem jeste i formiranje Saveta za inkluzivno obrazovanje romske dece na nivou lokalne zajednice i njegova edukacija, kako bi bio osposobljen da vrši nadgledanje u saradnji sa svim institucijama nadležnim za sprovođenje inkluzivnog obrazovanja (porodice, predškolska ustanova, škole...).

3.2 Preventivno delovanje u cilju sprečavanja segregacije

Na osnovu aktivnosti saveta postigao bi se potpuni uvid u stanje prava romske dece u oblasti obrazovanja i sprovodile bi se blagovremene intervencije kada se uoče nepravilnosti i diskriminacija, kroz direktno obraćanje direktorima ustanova ili prosvetnoj inspekciji.

3.3 Sprovođenje kampanje o potrebi inkluzivnog obrazovanja

Da bi se došlo do korenitih promena u pogledu uvođenja inkluzivnog obrazovanja i razvijanja međusobne tolerancije i uvažavanja među školskom decom, nastavnim osobljem i roditeljima, neophodno je sprovesti niz kampanja i aktivnosti usmerenih ka ovim ciljnim grupama. U tom smislu jedan od koraka bi mogao biti sprovođenje kampanje preko sredstava javnog informisanja. Naime, lokalni mediji pružaju veliku mogućnost ne samo za promociju ideje inkluzivnog obrazovanja i aktivnosti koje se sprovode radi realizacije same ideje, već i za niz sadržaja koji bi promovisali romsku istoriju i kulturu. Sa druge strane, i aktivnosti usmerene direktno prema prosvetnim radnicima (seminari, okrugli stolovi...) o neophodnosti sprovođenja inkluzivnog obrazovanja doveli bi do podizanja nivoa svesti o potrebi ulaganja dodatnih napora da bi se stvorio obrazovni sistem po meri svakog deteta.

3.4 Prezentacije pilot projekata koji doprinose podizanju svesti javnosti

Mnoge nevladine organizacije već godinama realizuju projekte iz oblasti inkluzivnog obrazovanja, podizanja svesti javnosti, promocije dečijih prava i edukacije porodica i prosvetnog kadra, pa bi njihova pozitivna iskustva dala doprinos ustanovama sistema na putu transformacije obrazovanja i pristupa ljudskim pravima. S obzirom na to da su projekti uglavnom u partnerstvu sa institucijama sistema, korisno je povremeno organizovati prezentacije za zaposlene u PU i školama radi evaluacije iskustava i prenosa znanja, ali i u cilju unapređenja dalje saradnje na srodnim projektima.

3.5 Promovisanje lokalne strategije za unapređenje inkluzivnog obrazovanja

Zadatak koji se nadovezuje na prethodno poglavlje jeste svakako i promovisanje lokalne strategije za unapređenje inkluzivnog obrazovanja romske dece u opštini. Naime, svaki član saveta formiranog za unapređenje inkluzivnog obrazovanja imaće obavezu da u svim adekvatnim situacijama i institucijama vrši promociju ideja, ciljeva i zadataka sadržanih u strategiji i da utiče na sve one koji su u mogućnosti da svojim činjenjem pomognu realizaciju iste.

3.6 Uvođenje fakultativne nastave romskog jezika, istorije i kulture

Uvođenje fakultativne nastave romskog jezika, istorije i kulture bila bi jedna od najznačajnijih aktivnosti koje bi uticale na poboljšanje položaja romske dece u oblasti obrazovanja, podizanja nivoa obrazovanosti i posredno do poboljšanja socio-ekonomskog položaja romske populacije uopšte. Naravno da mnogobrojne objektivne teškoće predstavljaju prepreku realizaciji ovog zadatka (nedostatak nastavnog kadra, nedostatak kvalitetnih udžbenika...), ali

po našem mišljenju nedostatak dobre volje je osnovna smetnja. Ono što predstavlja objektivno ograničenje koje sužava mogućnost uspeha je veoma mali broj asistenata koje je ministarstvo planiralo. Moguće je uvođenje dodatnih romskih asistenata mimo aktivnosti Ministarstva prosvete i sporta, koji bi bili spona između romske dece i romske populacije uopšte sa jedne i predškolske ustanove i škola sa druge strane. Zakon dozvoljava ustanovama da na osnovu odluka nastavničkog veća i kroz razvojne planove mogu angažovati romskog asistenta u nastavi.

3.7 Sprovođenje edukacije neromske dece o razbijanju stereotipa i predrasuda o romskoj populaciji

Živimo u društvu koje je decenijama opterećeno raznim vrstama stereotipa i predrasuda o mnogim ugroženim grupama, uključujući i romsku populaciju. Može se slobodno reći da je to osnovni razlog za sve pojavne oblike diskriminacije prema romskoj deci, koja nažalost nije mimoišla ni škole. Sprovođenje edukacija neromske dece o razbijanju stereotipa i predrasuda, negovanju međusobnog uvažavanja i tolerancije, bilo u okviru postojećeg predmeta građanskog vaspitanja i obrazovanja i verske nastave ili putem dodatnih aktivnosti, doprinelo bi stvaranju jednog demokratičnog okruženja koje bi prihvatilo svu marginalizovanu decu. U okviru ovog zadatka neophodna je i edukacija prosvetnih radnika kako bi lakše prepoznali skrivene oblike diskriminacije i pravovremeno i adekvatno reagovali u cilju sprečavanja takve vrste ponašanja.

3.8 Izrada brošure o ljudskim pravima

Jedan od zadataka svakako bi trebalo da bude izrada brošura (informatora) o ljudskim pravima i njihovoj zaštiti, koje bi bile namenjene kako deci i mladim ljudima uopšte tako i roditeljima. U našoj zemlji je još uvek nizak stepen poznavanja osnovnih ljudskih prava, koja su propisana kako međunarodnim pravnim dokumentima tako i domaćim zakonodavstvom, počev od Ustava Srbije. Nepoznavanje osnovnih ljudskih prava nije karakteristika samo romske populacije (koja je nižeg stepena obrazovanja), već svih građana ove zemlje. Neophodno je u svim segmentima društva kontinuirano sprovođenje kampanje o poštovanju ljudskih prava da bi smo razvili tolerantno okruženje dostojno življenja.

SPECIFIČNI CILJ 4.

Razvijanje multikulturalnih vrednosti i afirmacija i negovanje romskog kulturnog identiteta

Zadaci:

4.1 Sprovođenje aktivnosti za pripremu nastave romskog jezika, istorije i kulture

Lokalna samouprava može sa svoje strane da sprovede anketu u osnovnim školama preko koje bi se ispitala potreba za učenjem romskog jezika, istorije i kulture u školama. Na osnovu sprovedene ankete i detaljne analize koja bi usledila došli bi do podataka o svim potrebnim resursima za uvođenje dodatne nastave romskog jezika, istorije i kulture.

4.2 Priprema odgovarajućeg nastavnog materijala

Još jedna od objektivnih prepreka i razloga veoma niskog nivoa svesti kod romske populacije o svom kulturnom identitetu jeste nedostatak pisanih izvora i uopšte nastavnog materijala koji bi se bavio romskom kulturom, istorijom i jezikom. Naravno da je potrebno uključivanje visokostručnih krugova koji bi bili u stanju da pripreme odgovarajući nastavni materijal, ali i lokalna samouprava sa svoje strane može doprineti i pomoći izdavanje adekvatnih slikovnica, priručnika i didaktičkog materijala za nastavu romskog jezika, istorije i kulture.

4.3 Edukacija prosvetnog kadra i neromske dece o romskom kulturnom identitetu

Pored planiranog uvođenja romskih asistenata u predškolske ustanove i škole, koji bi imali sasvim konkretna zaduženja u procesu obrazovanja romske dece, neophodno je sprovesti i edukaciju redovnog nastavnog kadra u pogledu sticanja osnovnih znanja o poreklu, tradiciji i kulturi Roma, kako bi kroz obrazovanje dece radili na razvijanju multikulturalnosti. Sa druge strane, poželjno je i da neromska deca u toku školovanja steknu osnovna znanja o kulturi, tradiciji i načinu života drugih naroda u zemlji, a naročito onih sa kojima žive zajedno u istoj sredini.

4.4 Sprovođenje manifestacija koje promovišu romsku kulturu

U vezi sa sprovođenjem ovog zadatka potrebna je pomoć obrazovanijeg dela romske nacionalne manjine, kojem bi lokalna samouprava sa svoje strane pomogla kako materijalnim tako i drugim resursima koji su neophodni za sprovođenje aktivnosti. I lokalni mediji pružaju velike mogućnosti za promociju romskog kulturnog identiteta.

SPECIFIČNI CILJ 5.

Primena i razvoj modela dobre prakse i socijalnog partnerstva na lokalnom nivou

Zadaci:

5.1 Ostvariti saradnju sa osnovnim školama u cilju sprovođenja inkluzivnog obrazovanja

Prvi zadatak ka uvođenju inkluzivnog obrazovanja jeste ostvarivanje kvalitetne komunikacije sa osnovnim školama u opštini radi pružanja savetodavne uloge, u cilju otklanjanja strahova romske dece od škole, povećanja motivacije za pohađanje škole i povećanja stepena uspešnosti romske dece u toku školovanja. Već smo napomenuli da ostvarivanje kvalitetne komunikacije podrazumeva angažovanje romskih asistenata u osnovnim školama. Radi poboljšanja komunikacije između škola i roditelja romske dece predviđeno je da predstavnik Saveta roditelja romske dece bude uključen u rad školskog odbora, kao i da se predstavnik romske dece uključi u rad đачkog parlamenta. Kao ključni uspeh bilo bi uvođenje fakultativne nastave romskog jezika, istorije i kulture, ali i podsticajna nagrada školama za uspešnu saradnju i pokazane rezultate.

5.2 Ostvariti saradnju sa predškolskom ustanovom u cilju sprovođenja inkluzivnog obrazovanja

Suštinski povezano sa prethodnim zadatkom jeste i ostvarivanje kvalitetne komunikacije sa Predškolskom ustanovom „11. april”, u cilju veće podrške romskoj deci za polazak u školu i sticanje dobrih navika. Ovo takođe podrazumeva uvođenje romskih asistenata u predškolsku

ustanovu. Kao posledica većeg prisustva romske dece u vrtićima javila bi se potreba za uključivanjem predstavnika Saveta roditelja romske dece u rad Upravnog odbora.

5.3 Formiranje Saveta roditelja romske dece

Kao što je nekoliko puta do sada pomenuto, predviđene su aktivnosti samih roditelja iz redova romske populacije preko Saveta roditelja romske dece. Cilj koji se želi postići realizacijom ovog zadatka jeste da se formira grupa roditelja romske dece koja bi bila angažovana na zastupanju i promociji prava svoje dece u lokalnoj zajednici. Opisujući prethodna dva zadatka predstavili smo ideju da predstavnici Saveta roditelja romske dece budu uključeni u rad školskih odbora i Upravnog odbora predškolske ustanove.

5.4 Priprema dece za polazak u školu pri romskim i drugim NVO

Jedan od zadataka koji predviđa ova strategija jeste formiranje inicijalne grupe za pripremu dece za polazak u školu pri romskim i drugim NVO. Krajnji rezultat rada ove grupe bio bi smanjen broj romske dece u školi „Novi Beograd”. Pri izboru kod pružanja ove vrste usluge potrebno je voditi računa o kompetencijama i iskustvu NVO u realizaciji sličnih programa.

5.5 Pružanje pomoći romskoj deci koja su napustila školu

Aktivnosti koje se planiraju usmerene su na savetodavni rad i podršku deci koja su napustila školu ili su sprečena da je pohađaju iz raznih razloga, pomažući im da nastave redovno ili otpočetno alternativno školovanje. Ova aktivnost podrazumeva i razgovore i savetodavni rad sa roditeljima romske dece koja su napustila školovanje i uticaj na iste da pomognu svojoj deci da nastave obrazovanje.

5.6 Edukacija romske dece za negovanje zdravih stilova života

Kako veliki procenat romske dece napušta školovanje zbog preranog sklapanja maloletničkih brakova, predviđene su kontinuirane edukacije i savetovanja romske dece usmerene na promenu stečenih navika i svesti u pogledu sklapanja maloletničkih brakova, maloletničkih trudnoća i svih posledica koje one sa sobom donose. Edukacije bi bile takođe usmerene i na preventivno delovanje u smislu upotrebe kontraceptivnih sredstava, zaštite od polno prenosivih bolesti, pušenja i drugih bolesti zavisnosti.

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

INDEKS ZA INKLUZIJU

Intencija za unapređenjem obrazovanja dece isključene iz redovnih tokova školskog sistema podrazumeva primenu koncepta inkluzivnog obrazovanja, a posebno primenu indeksa za inkluziju, kao instrumenta koji pomaže školi ili predškolskoj ustanovi da se razvija prema tom modelu.

Šta je inkluzija?

Inkluzija se najčešće povezuje sa decom – učenicima koja imaju „posebne obrazovne potrebe”. Šire, inkluzija se odnosi na obrazovanje sve dece i mladih ljudi. Ona znači potpuno učešće u društvenom životu svih osoba, bez obzira na pol, nacionalno, versko i socio-ekonomsko poreklo, sposobnosti i zdravstveno stanje. Vrednosti inkluzivnog obrazovanja upravo jesu pravednost, potpuno učešće, poštovanje različitosti, poštovanje prava i održivost.

Šta je inkluzivno obrazovanje?

Inkluzivno obrazovanje je način iznalaženja puta da se zadovolje potrebe učenika u okviru redovnog obrazovnog sistema i korišćenje svih raspoloživih sredstava koji vode višem kvalitetu u obrazovanju dece, kao i način da se pomogne deci da iskoriste taj pravi način kako bi se kompletno pripremili za budući, kvalitetniji život. Znači, cilj je da podsticanje i razvijanje potencijala mladih ljudi bude jedan od najvažnijih zadataka društva i lokalne zajednice.

Opšti je stav da deca imaju centralno mesto u vaspitno-obrazovnom procesu, ali još uvek u školama preovladava tradicionalni koncept vaspitanja i obrazovanja. Prosvetni radnici su pred teškim zadatkom da što adekvatnije odgovore na izazov stvaralačkog razvoja čoveka i budućeg društva. Raskorak između tradicionalnog proučavanja i savremenih vaspitno-obrazovnih potreba primećuju svi kojih se obrazovanje i vaspitanje tiče. Iz tih razloga se nameće pitanje osavremenjivanja i podizanja kvaliteta vaspitno-obrazovnog procesa.

Na osnovu trenutnog stanja u obrazovanju može se zaključiti da nastavni planovi i programi ne polaze od potreba dece i njihovih roditelja, čak ni nastavnika i da škola nije demokratska – nije jednako dostupna svojoj deci.

Zbog toga težimo da škola bude otvorena za promene, da se u školi poštuju vrednosti i razlike svih, da se razvija bolja komunikacija na relaciji učenik–nastavnik–roditelj.

Iz svega napred izrečenog inkluzija u obrazovanju bi trebalo da obuhvata:

Jednako uvažavanje svih učenika i zaposlenih u obrazovanju;

Uključivanje svih učenika u kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama gde bez obzira na svoje zdravstveno stanje mogu da iskažu svoje sposobnosti i postanu svesni da su ravnopravni;

Promenu svesti kod prosvetnih radnika, javnosti i političke strukture kako bi se adekvatno reagovalo na razlike između učenika i stvaranje uslova u lokalnoj zajednici za smanjivanje

prepreka za učenje i učešće svih učenika (ne samo onih ometenih u razvoju ili onih sa posebnim obrazovnim potrebama);
Iskoristiti sve resurse za potpunu podršku obrazovnom problemu, a ne pasivno gledati na problem i činiti ga nevidljivim;
Stalni rad na isticanju uloge škole u izgradnji zajednice i stvaranju vrednosti;
Negovanje odnosa uzajamne podrške između škola, svih institucija koje se bave problemima dece i pojačano učešće roditelja u rešavanju problema u obrazovanju;
Usmeravati lokalnu sredinu ka inkluzivnom obrazovanju kao vrlo važnom vidu uključivanja u društvenom životu;
Pripremu učenika za negovanjem veće tolerancije i uzajamno pomaganje;
Pravo na obrazovanje – inkluzivno obrazovanje je osnovno pravo deteta po Konvenciji o pravima deteta;
Uvođenjem inkluzivnog obrazovanja smanjiće se razlike među decom gledano sa socijalnog i ekonomskog aspekta.

Šta je indeks za inkluziju?

Indeks je sredstvo podrške inkluzivnom razvoju obrazovnih institucija. Indeks je način za unapređenje škola u skladu sa inkluzivnim vrednostima. Pridržavajući se vrednosti koje proizilaze iz inkluzivnog pristupa, indeks može značajno da pomogne trajnom napretku i unapređenju škola.

10. KORIŠĆENI IZVORI PODATAKA

- Konvencija UN o pravima deteta
- Nacionalni plan akcije za decu
- Nacionalni izveštaj o obrazovanju
- Jedinstveni akcioni plan za unapređenje obrazovanja Roma u Srbiji
- Strategija smanjenja siromaštva
- Zakon o osnovnom obrazovanju
- Zakon o srednjem obrazovanju
- Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja
- Zakon o finansijskoj podršci porodici
- Zakon o socijalnoj zaštiti i obezbeđivanju socijalne sigurnosti građana
- Baza podataka GO Novi Beograd
- Baza podataka Centra za socijalni rad – Odeljenje Novi Beograd
- Rezultati istraživanja u toku pripreme LPA za inkluzivno obrazovanje romske dece u GO Novi Beograd

11. PRILOZI

- Sporazum o razumevanju i saradnji između opštine Novi Beograd i „Save the Children”
- Odluka predsednika opštine o formiranju Saveta za unapređenje inkluzivnog obrazovanja
- Odluka saveta o formiranju radne grupe
- Akcioni plan za unapređenje inkluzivnog obrazovanja u opštini Novi Beograd